

**Ўзбекистон Республикаси номидан
ҲАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ**

2022 йил 11 октябрь Оқолтин тумани 4-1204-2201/0000-сонли иш

Оқолтин туманлараро иқтисодий судининг судьяси Н.Сангиров раислигида, судья ёрдамчиси Қ.Хусановнинг суд мажлиси котиблигида, даъвогар “XXXXX” унитар корхонаси манфаатида Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Сирдарё вилоят ҳудудий бошқармасининг жавобгар “XXXXX” фермер хўжалигидан 120 896 203 сўм асосий қарз, 60 448 101 сўм пеня ва олдиндан тўланган 24 000 сўм почта харажати ундириш тўғрисидаги даъво аризаси ва унга илова қилинган ҳужжатларни даъвогар ишончли вакили XXXXX (29.01.2022 йилдаги № 01-21-сонли ишончнома асосида) иштирокида Оқолтин тумани, Сардоба шаҳарчаси, Гулистон кўчаси 4-уйда жойлашган Оқолтин туман Давлат солиқ инспекцияси маъмурий биносида очик сайёр суд мажлисида кўриб чиқиб, қуйидагиларни

А Н И Қ Л А Д И :

“XXXXX” унитар корхонаси (кейинги ўринларда “даъвогар” деб юритилади) манфаатида Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Сирдарё вилоят ҳудудий бошқармаси (кейинги ўринларда “палата” деб юритилади) судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, “XXXXX” фермер хўжалиги (кейинги матнларда “жавобгар” деб юритилади)дан 120 896 203 сўм асосий қарз, 60 448 101 сўм пеня ва олдиндан тўланган 24 000 сўм почта харажати ундиришни сўраган.

Ишни кўриш вақти ва жойи тўғрисида белгиланган тартибда хабардор қилинган палата ва жавобгар вакиллари суд мажлисига келмади.

Бундай ҳолатда суд, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 127, 128, 170-моддасига мувофиқ ишни унда мавжуд ҳужжатлар асосида палата ва жавобгар вакили иштирокисиз кўришни лозим топди.

Суд мажлисида даъвогар вакили жавобгар томонидан шартномавий мажбурият лозим даражада бажарилмасдан қарздорлик вужудга келганлигини маълум қилиб, даъво талабини тўлиқ қаноатлантиришни сўради.

Суд, ишда иштирок этувчи даъвогар вакилининг тушунтиришларини тинглаб, ишдаги мавжуд ҳужжатларни ўрганиб чиқиб, қуйидагиларга кўра даъвогарнинг даъво аризасини қисман қаноатлантиришни лозим топади.

Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик кодекси (кейинги матнларда “ФК” деб юритилади) 465-моддасининг биринчи қисмига биноан, контрактация

шартномасига мувофиқ кишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштирувчи кишлоқ хўжалиги маҳсулотини қайта ишлаш ёки сотиш учун бундай маҳсулотни харид қиладиган шахсга - тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу маҳсулотни қабул қилиш (қабул қилиб туриш), унинг ҳақини шартлашилган муддатда белгиланган баҳода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

Иш ҳужжатларига кўра, “XXXXX” унитар корхонаси ва “XXXXX” фермер хўжалиги ўртасида 2020 йил 20 апрелда № 2-сонли пахта хом-ашёси ва уруғлик пахта харид қилиш тўғрисида контрактация шартномаси тузилиб, унга кўра, жавобгар (етказиб берувчи) даъвогар (харидор)га 2020 йил пахта ҳосилидан 68,4 тонна пахта хом-ашёсини мазкур шартномада шартлашилган муддатда топшириш, даъвогар (харидор) эса бу маҳсулотларни қабул қилиш ва улар учун ҳақ тўлаш мажбуриятини олган.

Шартнома тарафлар томонидан имзоланган ва муҳр билан тасдиқланган ҳамда шартнома Сирдарё вилояти Оқолтин тумани кишлоқ хўжалиги бўлими томонидан рўйхатдан ўтказилган.

Шартнома шартларига кўра, даъвогар томонидан жавобгарга 2020 йилда пахта хом-ашёсини етиштириш учун жами 241 089 917 сўм миқдорда пул маблағлари ва маҳсулотлар берилган.

Бирок, жавобгар шартномавий мажбуриятларини лозим даражада бажармасдан даъвогарга шартномада белгиланган миқдордаги маҳсулотни етказиб бермаган.

Даъвогарнинг қопланмаган қарзни узиш тўғрисидаги 2022 йил 02 апрелдаги 570-сонли талабномаси жавобгар томонидан оқибатсиз қолдирилган.

Натижада жавобгарнинг берилган пул маблағлари, минерал ўғит ва бошқа маҳсулотлар ҳисобидан даъвогар олдида 120 896 203 сўм қарздорлиги вужудга келганлиги юзасидан палата даъвогар манфаатида судга даъво аризаси билан мурожаат қилган.

ФК 236-моддасига асосан мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонун ҳужжатлари талабларига мувофиқ, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса - иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофиқ лозим даражада бажарилиши керак.

Даъвогарнинг жавобгардан даъво талаби бўйича ундириш сўралган 120 896 203 сўм асосий қарздан - 105 969 671 сўм 05 тийин асосий қарзи ишга тақдим этилган шартнома, жавобгар томонидан тасдиқланган электрон ҳисоб-варақ фактуралар, жавобгарнинг АТ “Агробанки” Оқолтин филиалидаги банк айланмаси, бир тарафлама тасдиқланган таққослаш далолатномаси билан ўз исботини топади.

Даъвогарнинг бир тарафлама тақдим этилган таққослаш далолатномасида жавобгарга зиммасига ҳисобланган 9 % лик жами 14 926 531 сўм 95 тийин кўшимча харажатларни ундириш қисми бўйича даъвогар томонидан бирор – бир мақбул асосли далил тақдим этилмади.

Даъвогар томонидан даъвонинг мазкур қисмини асослаш сифатида Ўзбекистон Республикаси Молия Вазирининг “Ўзбекистон Республикаси қалтерия ҳисобининг миллий стандарти (4-сонли БХМС) “Товар-моддий

захиралар”ни тасдиқлаш ҳақида”ги 2020 йил 28 майдаги 24-сонли буйруғини келтирган бўлса-да, суд ушбу асос билан 9 % лик қўшимча харажатларини ундириш қисми билан келишмайди.

Чунки, тарафлар ўртасидаги шартнома - мазкур буйруқ чикмасдан олдин тузилиб, имзоланган.

Бундан ташқари тарафлар ўртасида тузилган шартномада мазкур 9 % лик қўшимча харажатлар жавобгар зиммасига юкланишига келишилмаган.

Мазкур ҳолатда суд, даъво талабининг 105 969 671 сўм 05 тийин асосий қарз ундириш қисмини қисман қаноатлантиришни, даъвонинг қолган 14 926 531 сўм 95 тийин асосий қарз ундириш қисмини қаноатлантириш учун асослар етарли эмаслиги боисдан мазкур қисмини қаноатлантиришни рад этишни лозим деб топади.

Шунингдек, даъвогар жавобгардан 60 448 101 сўм пеня ундиришни сўраган.

ФКнинг 260-моддасига кўра, қонун ҳужжатлари ёки шартнома билан белгиланган, қарздор мажбуриятни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган тақдирда кредиторга тўлаши шарт бўлган пул суммаси неустойка ҳисобланади.

ФКнинг 261-моддасига кўра, неустойка жарима ёки пеня шаклида бўлади, қарздор мажбуриятларни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган ҳолларда тўлайдиган ва қоида тариқасида, қатъий пул суммасида ҳисобланадиган неустойка жарима ҳисобланади. Қарздор мажбуриятларнинг бажарилишини кечиктириб юборганида тўлайдиган ва ўтказиб юборилган муддатнинг ҳар бир куни учун мажбуриятнинг бажарилмаган қисмига нисбатан фоиз билан ҳисобланадиган неустойка пеня ҳисобланади.

ФКнинг 263-моддасига кўра, неустойка тўлаш тарафларнинг келишувида назарда тутилган ёки тутилмаганлигидан қатъий назар, кредитор қонунда белгиланган неустойка (қонуний неустойка)ни тўлашни талаб қилишга ҳақли.

Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 29 августдаги “Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-ҳуқуқий базаси тўғрисида”ги № 670-сонли қонунининг 25-моддасига кўра, товарларни етказиб бериш муддатлари кечиктириб юборилган, тўлиқ етказиб берилмаган, ишлар бажарилмаган ёки хизматлар кўрсатилмаган ҳолларда, товар етказиб берувчи (пудратчи) сотиб олувчига (буюртмачига) кечиктирилган ҳар бир кун учун мажбурият бажарилмаган қисмининг 0,5 фоизи миқдорида пеня тўлайди, бироқ бунда пенянинг умумий суммаси етказиб берилмаган товарлар, бажарилмаган ишлар ёки кўрсатилмаган хизматлар баҳосининг 50 фоизидан ошиб кетмаслиги лозим. Пеняни тўлаш шартнома мажбуриятларини бузган тарафни товарларни етказиб бериш муддатларини кечиктириб юбориш, тўлиқ етказиб бермаслик, ишларни бажармаслик ёки хизматларни кўрсатмаслик оқибатида етказилган зарарни қоплашдан озод этмайди

Суд алоҳида ҳолларда қарздор ва кредиторнинг манфаатларини ҳисобга олиб, кредиторга тўланиши лозим бўлган неустойкани камайтириш ҳуқуқига эга, бу ҳақда Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг

2007 йил 15 июндаги № 163-сонли қарорининг 4-бандида тушунтириш берилган.

Суд, даъвогарнинг 60 448 101 сўм пеня ундириш талабини муҳокама қилиб, даъвогарнинг қаноатлантирилган 105 969 671 сўм 05 тийинга нисбатан 50 фоизидан ошмаган миқдорида 52 984 835 сўм 52 тийин пеня ундириш талабини асосли деб топиб, пеняни тўлиқ қаноатлантириш жавобгарнинг кейинги фаолиятига салбий таъсир кўрсатиши мумкин деб ҳисоблаб, пеня ундириш қисмини қисман қаноатлантириб, жавобгардан 8 500 000 сўм пеня ундиришни лозим топади.

Шу билан бирга суд, давлат божи ва почта харажати масаласини муҳокама қилиб, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси 118-моддаси ҳамда 2020 йил 06 январдаги № 600-сонли “Давлат божи тўғрисидаги” Ўзбекистон Республикаси Қонунига илова қилинган давлат божи ставкалари миқдорининг 2-банди талабига мувофиқ, даъвонинг асосий қарзга нисбатан қисман қаноатлантирилган 105 969 671 сўм 05 тийин асосий қарз қисмига ва қисман асосли ҳисобланган 52 984 835 сўм 52 тийин пеня қисмига мутаносиб равишда 2 % миқдорида – жами 3 179 090 сўм 13 тийин давлат божини жавобгар зиммасига юклашни, даъвонинг рад этилган 14 926 531 сўм 95 тийин асосий қарз ва пеня ундириш қисми бўйича - 447 795 сўм 95 тийин давлат божини даъвогар зиммасига юклашни ва олдиндан тўланган 24 000 сўм почта харажати жавобгардан даъвогар фойдасига ундиришни лозим топади.

Юқоридагиларга асосан, Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодекси 112, 113, 118, 170, 176-180-моддаларини қўллаб, суд

Қ А Р О Р Қ И Л Д И:

Даъвогар “XXXXX” унитар корхонаси манфаатида Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Сирдарё вилояти ҳудудий бошқармасининг даъво аризаси қисман қаноатлантирилсин.

Жавобгар “XXXXX” фермер хўжалиги ҳисобидан даъвогар “XXXXX” унитар корхонаси фойдасига 105 969 671 сўм 05 тийин асосий қарз, 8 500 000 сўм пеня ҳамда олдиндан тўланган 24 000 сўм почта харажати ундирилсин.

Жавобгар “XXXXX” фермер хўжалиги ҳисобидан Республика бюджетига 3 179 090 сўм 13 тийин давлат божи ундирилсин.

Даъвогар “XXXXX” унитар корхонаси ҳисобидан Республика бюджетига 447 795 сўм 95 тийин давлат божи ундирилсин.

Даъво талабининг қолган қисмини қаноатлантириш рад этилсин.

Ҳал қилув қарори қонуний кучга киргач ижро варақаси берилсин

Ҳал қилув қароридан норози томонлар бир ой ичида шу суд орқали Сирдарё вилояти судига апелляция тартибида шикоят қилиш келтириши мумкин.

Судья

Н.Сангиров

